

Compendiu de recomandări

BUSINESS

C O R e

Chisinau

2025

10 DIMENSIUNI PRIORITARE IN 10 CAPITOLE

01

Garantarea premiselor fundamentale pentru creșterea economică durabilă și prosperarea societății

02

Dezvoltarea climatului de afaceri favorabil investițiilor

03

Consolidarea unui sistem fiscal prietenos mediului de afaceri

04

Asigurarea unui cadru de reglementare competitiv al pieței muncii

05

Fluidizarea comerțului transfrontalier și sporirea accesului pe piețe

06

Modernizarea și eficientizarea serviciilor financiare în sprijinul economiei reale

07

Asigurarea tranziției la o economie verde

08

Stimularea dezvoltării sectoarelor reglementate

09

Avansarea în domeniul transformării digitale

10

Creșterea rezilienței energetice

DESPRE AMCHAM MOLDOVA

AmCham Moldova reprezintă una dintre cele mai active, notorii și influente asociații ale comunității de afaceri din țară, reunind peste 190 de companii private locale și internaționale cu capital din peste 20 de țări, inclusiv companii cu capital american, european și național, care activează în diferite sectoare ale economiei, contribuind semnificativ la formarea bugetului de stat și creând mii de locuri de muncă în țară. Membrii AmCham Moldova reprezintă doar 0,2% din totalul companiilor active în țară, însă generează aproximativ 20% din profiturile raportate la nivelul economiei.

Timp de 19 ani, AmCham Moldova joacă un rol esențial în promovarea dialogului public-privat pe teme ce țin de cadrul investițional, politicile publice cu impact asupra economiei, competitivitatea Republicii Moldova și consolidarea relațiilor comerciale cu SUA.

AmCham Moldova colaborează strâns cu Ambasada SUA la Chișinău și este un partener de încredere pentru instituții financiare internaționale, comunitatea diplomatică și organizații din mediul asociativ, contribuind împreună la obiectivele comune de dezvoltare economică și integrare europeană.

Prin acreditarea de către U.S. Chamber of Commerce și apartenența la rețeaua europeană a AmCham-urilor, AmCham Moldova menține legături active cu mediul de afaceri global.

DESPRE

COMPENDIU DE RECOMANDĂRI AmCham Business CORE

În contextul formării noului Guvern, AmCham Moldova a actualizat Compendiul „**AmCham Business CORE**” – un pachet amplu de propuneri care vizează îmbunătățirea mediului de afaceri și sporirea competitivității economiei Republicii Moldova.

AmCham Business CORE nu este un document exhaustiv în sensul că nu acoperă toți factorii care afectează climatul de afaceri, ci mai degrabă reprezintă o selecție de soluții pentru îmbunătățirea cadrului regulator al activității de antreprenariat per se și a unor sectoare specifice în parte, subiectele abordate fiind vitale pentru modelarea unei economii naționale vibrante și sustenabile.

AmCham Business CORE reafirmă angajamentul AmCham de a contribui constructiv la îmbunătățirea climatului de afaceri în Republica Moldova, a stimula investițiile străine directe, a sprijini reformele menite să asigure progresul nostru în implementarea agendei de asociere cu UE și, în cele din urmă, creșterea economică.

DIMENSIUNEA I:

Garantarea premiselor
fundamentale pentru
creșterea economică
durabilă și
prosperarea societății

O economie durabilă se bazează pe fundamente clare: instituții puternice și previzibile, un climat de afaceri competitiv, investiții continue în infrastructură și capital uman, precum și politici economice care stimulează productivitatea și inovația.

Pentru Republica Moldova consolidarea acestor premise nu reprezintă doar o condiție pentru atragerea și menținerea investițiilor, dar și o garanție a stabilității sociale și a creșterii nivelului de trai.

În ultimii ani, anumite sectoare economice – în special tehnologia informației și comunicațiilor – au demonstrat că, odată create condiții favorabile, pot deveni motoare ale dezvoltării și competitivității. Acest model de succes arată că potențialul economic al Moldovei este real, doar că el trebuie valorificat prin reforme structurale și investiții direcționate inteligent. Consolidarea infrastructurii fizice și digitale, dezvoltarea unei piețe a muncii dinamice și adaptate cerințelor, precum și stimularea antreprenoriatului și a investițiilor private sunt elemente esențiale pentru a transforma economia națională în una rezilientă și prosperă.

Constatările din raportul METRIX 2025 al AmCham confirmă această realitate: **majoritatea companiilor percep climatul de afaceri ca fiind mai degrabă „neutru”, ceea ce denotă că avem un mediu relativ stabil, dar fără impulsuri semnificative pentru dezvoltare rapidă.** Printre provocările identificate se numără utilizarea insuficientă a forței de muncă disponibile, nivelul scăzut al investițiilor în sectoare productive, infrastructura deficitară și o guvernare economică care încă nu oferă suficientă predictibilitate. Toate acestea limitează potențialul real de creștere al economiei.

Astfel, Moldova a făcut progrese în diversificarea economiei și dezvoltarea unor sectoare competitive, însă rămâne vulnerabilă la șocuri externe, cu o piață a muncii slab utilizată, investiții insuficiente, guvernare economică fragilă și infrastructură deficitară. Este nevoie de reforme ce urmăresc creșterea rezilienței și convergența mai rapidă cu UE.

Sectorul privat trebuie să fie recunoscut ca un partener strategic în generarea soluțiilor și în implementarea acestora, prin dialog constant și prin politici economice construite pe încredere și predictibilitate.

Integrarea în Uniunea Europeană

Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană reprezintă cea mai importantă oportunitate strategică de dezvoltare din istoria recentă a țării. Apartenența la cea mai mare piață unică din lume – cu peste 450 de milioane de consumatori – înseamnă nu doar acces extins la comerț și investiții, ci și predictibilitate și stabilitate instituțională.

Transpunerea acquis-ului comunitar aduce standarde europene de calitate, siguranță, concurență și protecție a consumatorului, ceea ce contribuie la consolidarea încrederii investitorilor și la crearea unui mediu de afaceri competitiv și transparent. Pentru o economie mică și deschisă precum cea a Moldovei, integrarea europeană este singura cale viabilă de creștere sustenabilă, atragere de investiții străine și creștere a nivelului de trai al cetățenilor.

Rezultatele sondajului AmCham METRIX confirmă că mediul de afaceri privește acest proces cu optimism. Majoritatea companiilor, inclusiv membrii AmCham, apreciază impactul transunerii reglementărilor UE ca fiind pozitiv, recunoscând totodată complexitatea și costurile adaptării, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii.

Standardele europene, precum GDPR sau cerințele de mediu, implică investiții semnificative, dar și oportunități pentru modernizare și acces la noi piețe. De aceea, este esențial ca procesul de aderare să fie însoțit de perioade de tranziție realiste, flexibilitate și sprijin tehnic și financiar pentru sectorul privat.

Asigurarea unei reforme judiciare reale și eficiente pentru garantarea justiției echitabile

Un sistem judiciar independent, previzibil și eficient este esențial pentru consolidarea statului de drept și atragerea investițiilor durabile. În contextul angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de aderare la UE și în condițiile unui mediu de afaceri tot mai complex, este esențial ca reformele din sectorul justiției să răspundă atât exigențelor instituționale, cât și nevoilor reale ale cetățenilor și ale agenților economici. Mediul privat susține implementarea măsurilor care sporesc transparența, reduc incertitudinea și promovează soluționarea eficientă a litigiilor.

În acest sens, este necesară finalizarea procesului de vetting pentru judecători și procurori, pentru a consolida încrederea în sistemul judiciar, precum și adoptarea unei noi legi a arbitrajului, aliniată standardelor internaționale. De asemenea, digitalizarea completă a actului de justiție, inclusiv prin utilizarea videoconferințelor, și îmbunătățirea randamentului executării silite sunt pași esențiali pentru creșterea eficienței sistemului. Totodată, modernizarea educației juridice și implicarea mediului privat în procesul de reformă vor asigura o justiție mai previzibilă și adaptată nevoilor economiei reale.

Reducerea fluxului de capital uman în străinătate prin politici economice și sociale care încurajează cetățenii să locuiască, să lucreze și să investească în Republica Moldova

Tendința constantă de emigrare, cuplată cu rata natalității în descendență, creează o provocare împovărătoare de a identifica salariați calificați. Problema este și mai gravă în sectoarele în care sunt necesare cunoștințe și abilități tehnice specifice, în zonele rurale ale țării problema fiind și mai acută.

Sunt necesare eforturi continue pentru a îmbunătăți condițiile de muncă și de viață, astfel încât să fie create stimulente pentru ca cetățenii cu abilități și calificare înaltă să rămână în țară, iar cei care locuiesc și muncesc peste hotare să revină acasă.

Dezvoltarea unei infrastructuri fiabile

Deși au fost lansate proiecte de modernizare a drumurilor și punctelor de frontieră cu sprijinul UE și al instituțiilor financiare internaționale, persistă provocări majore privind calitatea rețelei rutiere și întreținerea periodică. Lipsa unui mecanism sustenabil de întreținere face ca investițiile să își piardă rapid eficiența. Infrastructura vamală, deși aflată în proces de digitalizare, continuă să genereze costuri și întârzieri pentru comerțul extern. Valorificarea eficientă a Planului de creștere (Moldova Growth Plan) necesită prioritizarea coridoarelor de export, digitalizarea vamală accelerată și asigurarea unor fonduri dedicate întreținerii drumurilor, pentru ca infrastructura să devină un avantaj competitiv și nu un obstacol în calea dezvoltării.

În același timp, infrastructura aeroportuară se confruntă cu investiții insuficiente și capacitatea limitată de a răspunde cererii crescânde pentru transportul de pasageri și mărfuri.

Similar, infrastructura de irigare rămâne un element critic pentru asigurarea accesului la apă și reziliența sectorului agricol în fața schimbărilor climatice. Lipsa unor sisteme moderne de irigare limitează productivitatea agricolă și crește vulnerabilitatea fermierilor la secetă. Reabilitarea și extinderea rețelelor de irigare ar trebui tratată ca parte integrantă a infrastructurii strategice naționale, alături de transport și energie, pentru a susține dezvoltarea durabilă a economiei rurale.

Asigurarea securității energetice prin trecerea la energia curată, sigură și accesibilă

În condițiile unui context geopolitic instabil și unei dependențe încă semnificative de importurile de resurse energetice, securitatea energetică a Republicii Moldova rămâne una dintre cele mai importante provocări strategice. Deși au fost realizate progrese notabile — precum sincronizarea sistemului electroenergetic cu rețeaua europeană ENTSO-E și extinderea interconexiunilor cu România — vulnerabilitățile structurale persistă, în special în ceea ce privește producția internă și capacitățile de stocare.

Pentru a consolida reziliența energetică, este esențială accelerarea tranziției către energie curată și sustenabilă. Aceasta presupune diversificarea surselor de aprovizionare, creșterea ponderii energiei regenerabile în mixul național, modernizarea infrastructurii de transport și distribuție, precum și stimularea investițiilor private printr-o piață energetică deschisă și competitivă.

Asigurarea accesului la energie sigură și la prețuri accesibile trebuie să meargă mână în mână cu reducerea treptată a dependenței de combustibili fosili, dezvoltarea mecanismelor de echilibrare și stocare, și promovarea inovației tehnologice. Astfel, Republica Moldova poate transforma tranziția energetică într-un vector de creștere economică, securitate națională și integrare economică durabilă.

Combaterea corupției la toate nivelurile pentru crearea unui mediu concurențial echitabil pentru toți participanții

Un cadru anticorupție eficient este o condiție esențială pentru atragerea investițiilor, buna funcționare a mecanismelor de achiziții publice, precum și pentru consolidarea încrederii dintre stat și agenții economici. Prin urmare, sectorul privat are un interes direct în promovarea unor măsuri durabile în lupta împotriva corupției. Colaborarea transparentă dintre sectorul public și cel privat este esențială pentru construirea unui parteneriat real în sprijinul bunei guvernări.

Implicarea mediului de afaceri în valorificarea fondurilor structurale ale Uniunii Europene

Pornind de la acel fapt că în perioada 2028-2034 Republica Moldova ar putea primi fonduri europene de preaderare, este important să se întreprindă măsuri de informare și instruire a mediului de afaceri vizavi de modul în care acesta ar putea participa la valorificarea acestora, asigurând o sinergie și o multiplicare asupra bunăstării întregii societăți.

În același timp, în contextul acceptării pe o scară tot mai largă a inovației în toate sferile de dezvoltare, este imperativă asigurarea fiabilității, transparenței și simplității achizițiilor publice mai ales de tehnologie, pe lângă organizarea consultărilor prealabile achizițiilor pentru proiecte strategice.

DIMENSIUNEA II:

Consolidarea climatului de
afaceri favorabil investițiilor

Asigurarea previzibilității reglementărilor activității de întreprinzător

În 2025, investitorii continuă să resimtă incertitudinea cauzată de instabilitatea reglementărilor și de modificările frecvente sau insuficient de fundamentate ale legislației. Provocările cresc în contextul în care Republica Moldova își asumă angajamente de aliniere la standardele europene, însă procesul rămâne, uneori, fragmentat și imprevizibil.

O serie de inițiative, deși motivate de dorința de protejare a securității economice, au amplificat percepția riscului pentru investitorii existenți și potențiali. În loc să contribuie la consolidarea stabilității mediului economic, acestea amplifică nivelul de incertitudine pentru mediul de afaceri. Este esențial ca politicile să asigure un echilibru între interesul național și menținerea atractivității mediului investițional.

Măsuri prioritare:

- ➔ Asigurarea stabilității și predictibilității cadrului de reglementare pentru întreprinderi;
- ➔ Asigurarea eficienței mecanismelor de pre-consultare înaintea inițierii modificărilor legislative majore;
- ➔ Oferirea unor perioade realiste de tranziție pentru conformarea la noile reglementări.

Purtarea dialogului cu sectorul privat pentru alinierea priorităților publice și private de dezvoltare

Este esențial ca orice decizie care afectează activitatea de întreprinzător să fie comunicată către și în prealabil consultată cu reprezentanții mediului de afaceri. Elaborarea documentului de analiză a impactului de reglementare care însoțește proiectele de decizii trebuie să reprezinte una din etapele obligatorii de respectat în procesul de promovare a politicilor cu impact asupra mediului de business, atât la nivelul autorităților executive, cât și la nivelul Parlamentului.

Consultările formale rămân adesea superficiale, iar lipsa unui feedback transparent alimentează neîncrederea între autorități și investitori.

Măsuri prioritare:

- ➔ Profesionalizarea procesului de consultări publice și consolidarea capacității instituționale de a integra expertiza mediului de afaceri în elaborarea politicilor publice;
- ➔ Respectarea în toate cazurile a obligației de elaborare a documentelor de analiză a impactului de reglementare (AIR) spre a fi anexate proiectelor de acte care reglementează activitatea de întreprinzător, inclusiv pentru inițiativele legislative înaintate de deputații în Parlament;

- ➔ Menținerea și dezvoltarea continuă a platformelor existente care s-au dovedit eficiente în găzduirea unui dialog public-privat important, cum ar fi:
- *Consiliul Economic pe lângă Prim-ministru;*
 - *Grupul de lucru pentru reglementarea activității de întreprinzător;*
 - *Consiliile consultative din cadrul diferitor instituții guvernamentale;*
 - *Consiliile de soluționare a disputelor.*

Acte permissive

Existența unor proceduri complicate și uneori netransparente de obținere a permiselor, autorizațiilor, licențelor și a altor documente solicitate de autorități creează presiuni suplimentare asupra sectorului privat. Efectul practic al mai multor legi de „ghilotină” a fost minimizat de slaba coordonare a proceselor de autorizare a activității de întreprinzător între autoritățile publice și de tendința acestora din urmă de a impune reguli restrictive sau împovărătoare în contradicție cu dispozițiile legale.

Măsuri prioritare:

- ➔ Revizuirea periodică a regimului actelor permissive și eliminarea celor excesive sau care nu aduc valoare adăugată în controlul activității economice;
- ➔ Asigurarea funcționării ghișeului unic pentru actele permissive, cu interoperabilitate între instituții și fără cerințe duble pentru mediul de afaceri;
- ➔ Reducerea interacțiunii fizice și a cerințelor inutile prin digitalizarea completă a proceselor.

Legislația privind controlul investițiilor de importanță pentru securitatea statului

Deși justificată de dorința de protejare a securității naționale, legislația privind controlul investițiilor de importanță pentru securitatea statului a amplificat percepția riscului pentru investitorii existenți și potențiali.

Contrar faptului că cadrul normativ privind controlul investițiilor a fost recent ajustat cu scopul de a relaxa condițiile de efectuare a controalelor și de a viza doar investițiile considerate cu risc sporit pentru securitatea națională, în practică persistă probleme majore. Printre acestea se numără: aplicarea retroactivă a legislației, extinderea disproporționată a domeniilor calificate de importanță pentru securitatea statului, precum și interpretările arbitrare ale autorităților. Aceste aspecte sporesc gradul de imprevizibilitate, pun piedici în planificarea pe termen lung și subminează încrederea investitorilor.

În lipsa unei abordări coerente și predictibile, există riscul ca Republica Moldova să fie percepută ca o jurisdicție instabilă, ceea ce poate limita intrările de investiții și chiar retragerea unor investitori existenți.

Prin urmare, este esențial ca politicile să asigure un echilibru între interesul național și menținerea atractivității mediului investițional.

Măsuri prioritare:

- ➔ Delimitarea clară și transparentă a domeniilor de importanță pentru securitatea statului;
- ➔ Aplicarea strictă a principiului neretroactivității legii;
- ➔ Motivarea clară și bazată pe date a deciziilor Consiliului;
- ➔ Instituirea unor mecanisme clare și obiective de evaluare a riscului investițional;
- ➔ Un dialog permanent între autorități și comunitatea de afaceri.

Legislația în domeniul concurenței

Respectarea legislației concurențiale rămâne esențială pentru stabilitatea și predictibilitatea mediului de afaceri. Riscurile generate de nerespectarea regulilor de concurență sunt în continuare considerabile: întreprinderile vizate de investigațiile Consiliului Concurenței se pot confrunta cu amenzi ridicate și obligații de reparare a prejudiciilor cauzate concurenților și consumatorilor. În plus, impactul reputațional al implicării într-un dosar de concurență nu poate fi neglijat, mai ales în cazul companiilor active pe piețe internaționale.

Un obstacol persistent îl constituie faptul că normele concurențiale continuă să fie insuficient înțelese de majoritatea antreprenorilor. Lipsa specialiștilor bine pregătiți atât din perspectivă juridică, cât și economică, limitează capacitatea întreprinderilor de a implementa programe de conformitate eficiente și de a evalua corect riscurile. În același timp, Consiliul Concurenței se confruntă cu constrângeri de resurse, ceea ce afectează ritmul și calitatea investigațiilor.

Pentru a răspunde acestor provocări, este necesară fortificarea colaborării dintre Consiliul Concurenței și instituțiile de învățământ superior, astfel încât pregătirea de specialiști în domeniul concurenței să fie un obiectiv strategic la nivel național. Totodată, Consiliul beneficiază de instruirii oferite de autorități europene de concurență, iar extinderea acestor programe prin evenimente dedicate mediului de afaceri, cu participarea experților internaționali, ar contribui la o mai bună înțelegere și aplicare a regulilor concurențiale de către întreprinderi.

Consolidarea cadrului concurențial în Republica Moldova depinde nu doar de ajustările legislative, ci și de dezvoltarea unei culturi a conformității și a competențelor profesionale. Crearea unor condiții de joc echitabile va favoriza atragerea și menținerea investițiilor private, oferind încredere atât companiilor locale, cât și investitorilor internaționali.

Măsuri prioritare:

- ➔ Orientarea către prevenire și conformitate ex-ante, nu spre sancțiuni disproporționate ex-post;
- ➔ Asigurarea resurselor financiare și umane adecvate pentru Consiliul Concurenței;
- ➔ Asigurarea independenței Consiliului Concurenței, creând astfel garanții pentru Consiliu și pentru companiile care sunt antrenate în investigații.

Protecția datelor cu caracter personal

În anul 2026, în Republica Moldova va intra în vigoare noua lege privind protecția datelor cu caracter personal care transpune Regulamentul (UE) privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (GDPR). Aceasta marchează un pas esențial în alinierea Republicii Moldova la standardele europene privind protecția vieții private și a datelor personale.

Deși reprezintă o oportunitate pentru modernizarea practicilor de protecție a datelor, legea implică și provocări semnificative pentru operatori legate de lipsa expertizei, costurile de implementare și complexitatea noilor cerințe. În acest context, autoritățile sunt chemate să asigure o aplicare echilibrată și predictibilă, oferind suport și îndrumare mediului de afaceri în procesul de conformare.

Măsuri prioritare:

- ➔ Aprobarea actelor normative de punere în aplicare a legii privind protecția datelor cu caracter personal;
- ➔ Dezvoltarea unor programe de instruire pentru agenți economici și autorități publice;
- ➔ Sprijinirea formării profesionale continue a DPO (responsabililor cu protecția datelor);
- ➔ Emiterea opiniilor consultative pentru articolele susceptibile de interpretări;
- ➔ Asigurarea unei comunicări proactive din partea autorității de supraveghere (CNPDCP);
- ➔ Oferirea unei perioade de implementare progresivă înainte de aplicarea sancțiunilor și elaborarea metodologiei de individualizare a amenzilor;
- ➔ Adaptarea, după caz, a ghidurilor EDPB (Comitetul European pentru Protecția Datelor).

Raportare financiară și audit

Raportarea financiară joacă un rol esențial într-un mediu de afaceri sănătos, oferind o imagine fidelă și comparabilă a situației economico-financiare a întreprinderilor. Aceasta facilitează luarea deciziilor informate de către investitori, creditori și autorități, contribuind la consolidarea transparenței, a disciplinei financiare și a încrederii în piață. În contextul parcursului de integrare europeană, armonizarea cadrului de raportare financiară cu directivele UE și standardele internaționale devine o prioritate strategică.

Aceasta asigură alinierea la bunele practici europene, îmbunătățind compatibilitatea între piețele financiare și oferind un cadru clar și unitar pentru evaluarea performanței economice a companiilor din Republica Moldova.

În acest context, se prezintă drept imperative următoarele:

- ➔ Asigurarea alinierii continue a legislației privind raportarea financiară la directivele Uniunii Europene și la standardele internaționale de raportare financiară (IFRS), în vederea creării unui cadru coerent, transparent și compatibil cu practicile europene;
- ➔ Promovarea unei culturi a transparenței și responsabilității financiare prin consolidarea cadrului normativ și instituțional de raportare, astfel încât întreprinderile să furnizeze informații clare, complete și comparabile tuturor actorilor economici;
- ➔ Asigurarea unei funcționări eficiente a organismului de supraveghere a auditului, inclusiv prin modernizarea instrumentelor de control, urmărind independența, integritatea și calitatea serviciilor de audit, pentru a asigura credibilitatea informațiilor financiare prezentate de companii și protejarea interesului public.

Raportarea privind durabilitatea

Raportarea privind durabilitatea reprezintă procesul prin care entitățile furnizează informații referitoare la impacturile, riscurile și oportunitățile semnificative legate de aspectele de durabilitate ce țin de mediu, societate și guvernanță (ESG – Environmental, Social, Governance), adresate părților interesate.

În contextul evoluțiilor globale, această formă de raportare constituie un instrument esențial pentru asigurarea transparenței, asumarea responsabilității și fundamentarea deciziilor, în beneficiul entităților, investitorilor, consumatorilor, autorităților de reglementare și comunităților.

Angajamentul Republicii Moldova față de procesul de aderare la Uniunea Europeană presupune armonizarea legislației naționale cu directivele europene – aspect esențial pentru integrarea europeană. Acest demers implică alinierea cadrului legislativ intern la acquis-ul comunitar (totalitatea normelor, directivelor și reglementărilor UE), pentru a asigura conformitatea cu prevederile europene în domeniul durabilității, inclusiv cu Directiva privind Raportarea Durabilității Corporative (CSRD), Standardele Europene de Raportare privind Durabilitatea (ESRS) și alte reglementări relevante.

Achiziții publice

Achizițiile publice reprezintă un capitol important din cheltuielile realizate din banii contribuabililor, autoritățile publice fiind consumatori importanți ai bunurilor și serviciilor produse de comunitatea de afaceri.

Din ce în ce mai mult, achizițiile publice sunt utilizate ca pârghie pentru a stimula creșterea economică și pentru a atinge obiective politice conexe, cum ar fi stimularea inovației și obținerea unor rezultate durabile la nivel central și local.

Anume din această cauză, este foarte important ca procedurile ce țin de achizițiile publice să se realizeze într-un mod integru, eficient, corect și echidistant, bazându-se pe standarde ridicate și pe cadrul legal național ajustat la cele mai bune practici internaționale. De asemenea, acestea trebuie să se desfășoare în cadrul unor proceduri clare și transparente, asigurându-se o concurență loială între toți participanții.

Măsuri prioritare:

- ➔ Asigurarea transparenței în toate etapele procesului de achiziții, de la planificare la implementare;
- ➔ Limitarea utilizării criteriilor restrictive sau abuzive care elimină concurența;
- ➔ Promovarea achizițiilor bazate pe valoare și inovație, nu doar pe prețul cel mai mic;
- ➔ Consolidarea capacităților autorităților contractante și ale agenților economici de a participa corect și eficient în proceduri.

Asigurarea aplicării corecte și uniforme a regimului de control de stat

Deși legislația în vigoare stabilește clar principiile controlului de stat – inclusiv evaluarea riscurilor, notificarea prealabilă și respectarea procedurilor legale – în practică, aceste principii nu sunt întotdeauna corect implementate.

Întreprinderile raportează cazuri frecvente de controale inopinate nejustificate, procese-verbale neclare, lipsa ghidării către conformare, dar și o abordare disproporționat de sancționatorie, în detrimentul sprijinului preventiv.

Această discrepanță între lege și aplicare subminează încrederea mediului de afaceri și crește percepția arbitrarului și riscului investițional.

Măsuri prioritare:

- ➔ Controalele planificate, bazate pe criterii de risc, trebuie să devină norma, iar cele inopinate – o excepție justificată și documentată riguros. Autoritățile trebuie să respecte procedurile legale și să asigure un cadru predictibil, prevenind abuzurile;
- ➔ Dezvoltarea unei culturi a conformării voluntare, prin ghiduri practice, consultanță oferită de instituțiile de control și informarea întreprinderilor asupra obligațiilor legale;
- ➔ Separarea clară a funcției de consiliere de cea de sancționare, astfel încât autoritățile de control să fie percepute ca parteneri în conformare, nu doar ca agenți de represiune administrativă.

DIMENSIUNEA III:

Consolidarea unui sistem fiscal prietenos mediului de afaceri

Un sistem fiscal competitiv, predictibil și armonizat reprezintă o precondiție esențială pentru dezvoltarea durabilă a economiei naționale, în contextul parcursului de integrare europeană, al necesității de atragere a investițiilor și al adaptării la noile provocări economice globale.

Implicarea activă de către Ministerul Finanțelor și a Serviciului Fiscal de Stat a mediului de afaceri în procesul de screening bilateral pentru aderarea la UE, dar și la elaborarea unor politici fiscale previzibile în format termen-conținut, includerea reprezentanților mediului de afaceri în grupuri consultative și decizionale relevante, precum și aprobarea unor măsuri fiscale importante menite să asigure retenția și atragerea personalului, clarificarea măsurilor de activitate a nerezidenților sau implementarea unor mecanisme fiscale complicate cum ar fi prețurile de transfer - reprezintă câteva din cele mai importante acțiuni realizate în ultimii ani, ce formează o platformă de pornire solidă.

Totodată, există o serie de piloni de bază și priorități ce se cer a fi implementare pe dimensiune fiscală.

Armonizarea cadrului normativ autohton la prevederile cadrului fiscal european

Capitolul 16 "Fiscalitate" urmează a fi negociat cu multă acuratețe, pornind de la interesele companiilor ce își desfășoară activitate în Moldova, solicitând aplicarea perioadelor de tranziție pentru fiecare din situațiile cu risc înalt și urmând prioritar interesele comunității de afaceri, inclusiv la:

- ➔ Armonizarea cadrului normativ ce ține de TVA, inclusiv cu un accent aparte pe sistemul de scutiri și cote aplicate și/sau excluse;
- ➔ Armonizarea cadrului normativ aferent accizelor (la produsele din tutun, băuturile alcoolice și produsele energetice etc), cu menținerea unui calendar de impozitare predictibil și implementarea unui plan de acțiuni clar de tranziție pe partea de administrare și digitalizare;
- ➔ Armonizarea cadrului normativ ce ține de impozitul pe profitul persoanelor juridice, inclusiv măsurile ce reiese din BEPS, transferul sediului social, transferul de active la reorganizări, sistemului comun aplicat dobânzilor și redevențelor etc;
- ➔ Armonizarea cadrului normativ ce vizează impozitarea veniturilor persoanelor fizice;
- ➔ Implementarea etapizată și bine-fundamentată a Codului de conduită pentru impozitarea întreprinderilor, dar și a procedurilor ce ar putea afecta beneficiarii regimurilor fiscale speciale;
- ➔ Neadmiterea aplicării vreunui regim discriminator asupra activității nerezidenților, inclusiv de acces la informație și acces la serviciile publice, dar și de taxare, care ar poziționa nerezidenții într-o situație economică inferioară celei a rezidenților.

Mentținerea predictibilității sistemului fiscal

Politicile fiscale, mai ales cele ce țin de armonizarea cadrului normativ autohton la cel european, trebuie să fie consultate în timp util cu părțile interesate și corelate cu Cadrul bugetar pe termen mediu și calendarele fiscale asumate, constatate ca fiind bune, dar cu rezerve pe unele componente, potrivit [Tax & Customs Survey](#). Este crucial să ne asigurăm că există suficient timp alocat consultării proiectului de lege privind politica fiscală și vamală și că sunt urmate toate procedurile care sunt legate de proces. De asemenea, perioada de intrare în vigoare de șase luni care este stipulată în Codul fiscal ar trebui respectată literalmente, iar actele normative subordonate, menite să pună în aplicare prevederile legislative să fie elaborate în termen util implementării acestora de către mediul de afaceri.

Implementarea unor măsuri de conformare fiscală eficiente

Evitând tratări duble sau generale, trebuie să tindem împreună ca cele mai bune practici în aplicarea reglementărilor fiscale sunt transparente și clare pentru toate părțile implicate – fapt confirmat și de [Indicele AmCham METRIX](#). Controalele fiscale urmează să se bazeze pe analiza riscurilor, fără a admite implicarea factorilor exogeni în planificarea și realizarea acestora cu o procedură credibilă de contestare ulterioară a deciziilor.

În acest sens, se cere:

- ➔ Completarea și dezvoltarea ulterioară a componentelor Bazei Generalizate a Practicii Fiscale în calitate de referință utilă a practicii de aplicare a legislației fiscale;
- ➔ Implicarea mediului de afaceri în designul și cadrul normativ secundar de implementare a mecanismelor cu impact major asupra mediului de afaceri, cum ar fi prețurile de transfer, Country by Country Reporting, DACs etc.;
- ➔ Utilizarea inteligenței artificiale și a mecanismelor de analiză a Big Data din bazele disponibile proprii și cele publice utilizate la stabilirea riscurilor fiscale, ceea ce ar reduce considerabil și economia informală, lovind exact în sectoarele și regiunile cu potențial înalt de risc, diminuând, astfel, perceperea existenței (încă) a concurenței fiscale neloiale;
- ➔ Asigurarea accesului la informația ce ține de planificarea și realizarea controalelor în strictă conformitate cu legislația, inclusiv prin publicarea informației relevante pe platformele dedicate (controlul de stat), dar și prin implementarea, după modelul american, a unui sistem informațional de e-Audit, menit să crească transparența procesului și interacțiunea, în timp real, al contribuabililor cu autoritatea fiscală;
- ➔ Implementarea unui sistem de procesare a contestațiilor (direct sau prin intermediul Comisiei de soluționare a disputelor) care să încurajeze utilizarea valorificarea dreptului la o opinie și argumentare a contribuabililor la realizarea măsurilor de conformare forțată;
- ➔ Continuarea lucrului asupra digitalizării relațiilor între contribuabili și autoritatea fiscală.

Creșterea fluxurilor de investiții prin stimulente fiscale eficiente și garantarea unui sistem fiscal corect și potrivit pentru activitatea nerezidenților

Asigurarea previzibilității este una din pietrele de temelie în construirea încrederii între autoritățile publice și mediul de afaceri. Unele regimuri fiscale sau stimulente fiscale și-au dovedit eficiența în creșterea interesului investitorilor pentru Moldova. Este important să se mențină aceste stimulente cât mai mult posibil pentru a continua explorarea beneficiilor regimului pentru mediul de afaceri și bugetul de stat (prin creșterea veniturilor, în principal venituri „înălbite”), inclusiv:

- ➔ Menținerea, în limita angajamentelor deja asumate, a regimurilor fiscale dedicate (IT Park, ZEL), cu negocierea unor perioade de tranziție, în caz de necesitate, inclusiv luând în considerație potențiala încadrare a acestora în schemele de ajutor de stat armonizate;
- ➔ Menținerea și extinderea facilităților fiscale acordate de angajatori angajaților, cu efect direct în atragerea și retenția angajaților – fapt confirmat și prin concluziile [Indicelui AmCham METRIX](#), dar și a [sondajului tematic](#) realizat între membrii AmCham la acest subiect, inclusiv pe dimensiune de facilitare a cazării și alimentării lucrătorilor cu calificare mică sau înaltă atrași;
- ➔ Introducerea unor mecanisme clare de stimulare fiscală a cercetării și dezvoltării (R&D) după [modelul țărilor din Uniunea Europeană](#), dar și a stimulentei ce țin de [activitățile de inovare asociate Clean Industrial Deal](#).

Relansarea discuțiilor privind Tratatul pentru evitarea dublei impunerii între Statele Unite ale Americii și Republica Moldova

Republica Moldova în prezent nu are încheiată o Convenție pentru evitarea dublei impunerii cu Statele Unite ale Americii, precum și nu aplică prin succesiune Convenția între Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și Statele Unite ale Americii cu privire la chestiunile fiscale, semnată la Washington DC la 20 iunie 1973, cea din urmă este aplicată unilateral de către Statele Unite ale Americii. Observăm că există precedente de aplicare prin succesiune de către Republica Moldova a convențiilor bilaterale în materie fiscală cu Republica Federală Germania, Guvernul Japoniei, sau Guvernul Regatului Belgiei, textele acestora fiind mai detaliate și explicite. Iar în cazul Belgiei, Republica Moldova prin Legea nr.17-VIII din 17.09.2009 a ratificat noua Convenție încheiată între părți.

Considerăm imperativ de a relansa linia de comunicare la subiectul dat cu Ministerul Finanțelor și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene în vederea fie a negocierii unei convenții noi, fie de ajustare prin protocoale a convenției existente și ratificarea corespunzătoare a acesteia.

DIMENSIUNEA IV:

Asigurarea unui cadru de
reglementare competitiv
al pieței muncii

Deși în ultimii ani au fost adoptate mai multe reforme importante în domeniul reglementării relațiilor de muncă, evoluțiile recente – precum migrația masivă, îmbătrânirea populației, digitalizarea accelerată și lipsa forței de muncă calificate – impun o recalibrare a politicilor publice în domeniu.

Potrivit raportului AmCham METRIX, situația pieței muncii este nesatisfăcătoare. Aceasta indică îngrijorări legate de stabilitatea, disponibilitatea și dinamica forței de muncă. Calificarea slabă a forței de muncă este o problemă recurentă, care reflectă o posibilă disfuncționalitate între sistemul educațional și nevoile pieței muncii. Costurile asociate forței de muncă sunt acceptabile, dar nu joase. Pe de altă parte, cadrul normativ este oarecum adecvat.

Obiectivul central al acestei priorități este de a construi un cadru modern, flexibil și predictibil, care să stimuleze ocuparea formală, să răspundă nevoilor angajatorilor și salariaților, și să facă din Moldova o piață a muncii atractivă.

Măsuri prioritare:

➡ Atragerea forței de muncă străine

- Elaborarea unui cadru normativ nou pentru atragerea forței de muncă străine, cu proceduri clare, predictibile și automatizate;
- Crearea unei platforme electronice pentru depunerea și monitorizarea cererilor pentru obținerea permiselor de muncă de către cetățenii străini;
- Instituirea procedurilor administrative simplificate pentru obținerea permiselor de muncă, cu minimizarea interacțiunii directe cu funcționarii publici.

➡ Modernizarea cadrului legal

Revizuirea și modernizarea periodică a Codului muncii în consultare cu mediul de afaceri:

- Revizuirea mecanismului de plafonare a plăților datorate de angajatori pentru lipsa forțată de la muncă a salariaților, declarat neconstituțional;
- Simplificarea procedurilor de angajare și concediere;
- Reglementarea obligației salariatului de a evita conflictul de interese pe durata angajării;
- Modificarea prevederilor privind sancțiunile disciplinare, etc.

➡ Instituirea Registrului Electronic al Salariaților pentru angajatorii privați și digitalizarea completă a relațiilor de muncă, cu implementarea dosarului digital al salariatului pentru administrarea contractelor de muncă în format electronic, verificarea informațiilor de către autoritățile competente, arhivare automată și acces facil pentru salariat și angajator;

➡ Reglementarea unui mecanism previzibil de determinare a cuantumului salariului minim pe țară.

→ Alinierea educației la cerințele pieței

- Extinderea și consolidarea învățământului dual și alinierea formării la cererea pieței;
- Stabilirea unor parteneriate durabile cu sectorul privat pentru actualizarea programelor educaționale și susținerea stagiilor de practică, în funcție de nevoile economiei reale;
- Modernizarea conținutului educațional și dezvoltarea competențelor digitale și antreprenoriale.

→ Combaterea muncii informale și asigurarea transparenței pieței muncii

- Digitalizarea procedurilor de raportare și inspecție a muncii prin implementarea sistemelor digitale pentru raportarea accidentelor, realizarea controalelor și verificarea conformității legislației muncii;
- Publicarea periodică a indicatorilor de bază privind piața muncii într-un format accesibil și interactiv, incluzând dinamica salariilor, ratele de ocupare și șomaj pe sectoare, tendințele de angajare.
- Crearea unui sistem național digital integrat pentru colectarea datelor din toate sursele (ANOFM, companii, universități) pentru a orienta politicile active de ocupare.

→ Altele

- Acordarea de facilități fiscale sau subvenții companiilor care adoptă forme de muncă adaptate noilor realități, cum ar fi: muncă la distanță, regim hibrid sau program flexibil cu timp parțial;
- Introducerea contractelor de muncă verzi și stimulente pentru „locuri de muncă verzi” prin elaborarea unor politici și stimulente pentru crearea și susținerea locurilor de muncă în sectoare verzi, cu educație specifică și certificări.
- Implementarea unui program național de tip „Garanția pentru Tineret” (Youth Guarantee) cu finanțare dedicată, în colaborare strânsă cu mediul privat pentru stagii și locuri de muncă;
- Înființarea unor structuri de reconversie profesională (re-skilling, up - skilling), destinate în special salariaților afectați de procese de automatizare, digitalizare sau restructurări organizaționale.
- Modernizarea portalului național pentru recrutare cu implementarea soluțiilor inteligenței artificiale pentru matchmaking și compartimentelor adresate cetățenilor moldoveni din diaspora care doresc să revină în țară sau să lucreze pentru companii din Republica Moldova;
- Consolidarea capacității Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă în oferirea de consiliere și intermediere profesională.

DIMENSIUNEA V:

Fluidizarea comerțului
transfrontalier și sporirea
accesului pe piețe

Facilitarea comerțului transfrontalier și extinderea accesului pe piețe reprezintă factori esențiali pentru integrarea economică a Republicii Moldova, creșterea competitivității companiilor locale și valorificarea oportunităților oferite de acordurile comerciale regionale și internaționale.

Conform [Agendei de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027](#), competitivitatea comerțului din Moldova se confruntă cu provocări semnificative din cauza procedurilor vamale depășite și ineficiente iar statul își propune sporirea competitivității exporturilor moldovenești prin modernizarea și digitalizarea procedurilor vamale, integrând deplin țara în ecosistemul vamal european și îmbunătățirea semnificativă a facilității comerțului.

În cadrul [Indicelui AmCham METRIX](#), pe palierul Trade & Customs doar 31% din eșantionul general percep pozitiv noul Cod Vamal (în vigoare din 1 ianuarie 2024).

Calitatea serviciilor oferite de Serviciul Vamal a fost evaluată de 37% ca fiind medie și de 14% ca fiind ridicată. Sistemul Asycuda rămâne „o autoritate” în materie vamală, iar infrastructura IT din vamă este încă o preocupare, afectând eficiența, pe când comerțul electronic sporit (comerțul cu servicii furnizate digital ca procent din PIB) are un impact pozitiv asupra productivității.

În vederea sporirii accesului pe piețe externe pentru exportatorii și importatorii din Moldova, fluidizării comerțului transfrontalier, reducerea substanțială a poverii administrative și a timpilor de efectuare a procedurilor la frontieră pentru sporirea previzibilității și transparenței comerțului și îmbunătățirea condițiilor generale, **propunem următoarele recomandări:**

Politici comerciale

Asigurarea unei implementări eficiente și promovarea activă a Acordului de Liber Schimb cu EFTA (Elveția, Norvegia, Islanda, Liechtenstein), prin:

- ➔ Elaborarea de ghiduri clare pentru exportatori/importatori privind regulile de origine, procedurile de certificare și beneficiile concrete;
- ➔ Instruirea funcționarilor vamali și autorităților relevante în aplicarea uniformă a prevederilor acordului;
- ➔ Campanii de informare adresate IMM-urilor cu potențial de export către statele EFTA;
- ➔ Încurajarea cooperării directe între camere de comerț, asociații de business și misiuni diplomatice din țările EFTA pentru facilitarea accesului la aceste piețe.

Identificarea de noi parteneriate comerciale strategice și extinderea rețelei de acorduri de liber schimb cu piețe din Asia Centrală, Orientul Mijlociu și Africa de Nord, în scopul diversificării exporturilor și reducerii dependenței comerciale de regiuni unice, prin:

- Lansarea consultărilor tehnice privind aprofundarea relațiilor comerciale cu Republica Arabă Egipt, ca poartă de acces către Africa de Nord și ca partener interesat în securitatea alimentară;
- Promovarea intensificării relațiilor economice cu Kazahstan, Uzbekistan și alte țări din Asia Centrală, prin încheierea de acorduri comerciale bilaterale suplimentare sau memorandumuri de cooperare vamală și de standardizare;
- Analizarea oportunităților de cooperare comercială cu Consiliul de Cooperare al Golfului (GCC), inclusiv Qatar, Emiratele Arabe Unite și Arabia Saudită, în special pentru produse agroindustriale, vinuri și tehnologii agricole;
- Monitorizarea negocierilor UE cu țările din regiune și evaluarea posibilității alinierii Moldovei la viitoare acorduri multilaterale sau trilaterale facilitate de Bruxelles;
- Implicarea activă a misiunilor diplomatice și a platformelor de business în facilitarea contactelor comerciale și organizarea de misiuni economice.

Excluderea tratamentului inechitabil pentru mărfurile provenite din SUA comparativ cu cele cu regim preferențial (ex: acces egal la piață, taxare echitabilă).

- Eliminarea barierelor tarifare și para-tarifare nejustificate aplicabile importurilor din SUA, în special în cazurile în care Republica Moldova a semnat acorduri de liber schimb care conferă tratament preferențial competitorilor americani;
- Revizuirea și clarificarea cadrului normativ privind marcarea, ambalarea și etichetarea produselor de origine non-preferențială, pentru a evita impunerea de cerințe disproporționate produselor americane, în special în sectoarele agroalimentar și farmaceutic.

Proceduri vamale și logistică

Implementarea deplină și transparentă a Acordului OMC privind Facilitarea Comerțului, cu accent pe predictibilitate, transparență și digitalizare.

Asigurarea implementării efective a Convenției de la Kyoto Revizuită privind simplificarea și armonizarea regimurilor vamale la care Republica Moldova a aderat în 2025, prin:

- Ajustarea legislației secundare pentru alinierea deplină la standardele internaționale privind vămuirea simplificată, evaluarea în vamă, tranzitul și procedurile post-vămuire;
- Instruirea continuă a personalului vamal și informarea agenților economici privind noile facilități disponibile;
- Monitorizarea și raportarea periodică a progresului către sectorul privat și partenerii de dezvoltare.

Dezvoltarea infrastructurii logistice și digitale a posturilor vamale interne și de frontieră, cu prioritate pentru PVFI Sculeni, Giurgiulești, Leușeni, Otaci și finalizarea și extinderea posturilor vamale comune cu România și Ucraina.

Îmbunătățirea funcționării statutului AEO (Agent Economic Autorizat), inclusiv prin:

- ➔ Linii de marcaj dedicate;
- ➔ Prioritizarea camioanelor AEO;
- ➔ Reducerea timpilor de control.

Corectarea practicilor legate de evaluarea valorii în vamă, prin:

- ➔ Eliminarea folosirii abuzive a valorilor de referință;
- ➔ Aplicarea standardelor OMC de evaluare.

Eliminarea formularelor tipizate redundante, continuarea digitalizării documentelor vamale.

Operaționalizarea și extinderea aplicării mecanismului de amânare a plății drepturilor de import, prin:

- ➔ Elaborarea unui regulament secundar clar care stabilește criterii de eligibilitate și predictibile pentru IMM-uri și operatorii de logistică;
- ➔ Crearea unui mecanism de garantare simplificat sau plafonat pentru importatori de bună credință (ex: pe baza statutului AEO sau a istoricului fiscal).

Reformarea conceptuală a sistemului de infracțiuni și sancțiuni vamale, pentru a asigura proporționalitate, claritate și predictibilitate.

Optimizarea procedurilor pentru trimiterile poștale internaționale, în vederea facilitării comerțului online transfrontalier.

Asigurarea interoperabilității între autorități (Serviciul Vamal, ANSA, ANTA, Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor) prin platforme IT comune și schimb de date în timp real.

Siguranța alimentară și sănătate publică

Eliminarea treptată a actelor permissive redundante, prin:

- ➔ Abrogarea definitivă a Formularului 2 (certificat sanitar-veterinar) pentru produse alimentare cu risc scăzut și/sau care fac deja obiectul altor certificări legale, în scopul eliminării dublării reglementărilor, reducerii birocrăției și armonizării cu practicile UE și ale țărilor din regiune.
- ➔ Digitalizarea completă a documentelor ce atestă calitatea și siguranța produselor alimentare, într-o platformă unică interoperabilă (ANSA – Serviciul Vamal).

Asigurarea aplicării unitare și coerente a controlului oficial bazat pe risc asupra produselor alimentare non-animale la frontieră, inclusiv prin:

- ➔ Respectarea plafonului maxim de 10% pentru controalele fizice, conform riscului cunoscut și istoricului operatorului;
- ➔ Consolidarea sistemului de profilare a riscurilor și interoperabilitatea;
- ➔ Dezvoltarea de indicatori transparenți de risc și publicarea periodică a statisticilor privind controalele aplicate.

Facilitarea investițiilor în capacitatea laboratoarelor publice și private, pentru a permite testarea rapidă și recunoscută în UE a produselor autohtone.

Implementarea unei soluții sistemice și durabile pentru colectarea, redistribuirea și procesarea produselor alimentare expirate sau aproape de expirare, prin:

- ➔ Adoptarea unui cadru legal clar care diferențiază între tipurile de termene (expirat vs. consum optim);
- ➔ Stimulente fiscale pentru operatorii economici care donează produse alimentare în condiții reglementate;
- ➔ Susținerea unor parteneriate între sectorul privat, ONG-uri și autorități pentru crearea unei infrastructuri funcționale de colectare și procesare.

E-Commerce și integrarea în lanțurile globale de aprovizionare

În anul 2024 AmCham Moldova a prezentat [Studiul detaliat a pieței comerțului electronic în Republica Moldova](#). Această analiză cuprinzătoare oferă informații valoroase despre starea actuală, provocările și perspectivele de viitor ale comerțului electronic în țară.

Studiul evidențiază tendințele-cheie din industrie, examinând comportamentul consumatorilor, dinamica pieței și mediul de reglementare. De asemenea, oferă o analiză aprofundată a barierelor cu care se confruntă întreprinderile și consumatorii, precum și a potențialelor oportunități de creștere pentru părțile interesate din ecosistemul comerțului electronic. Astfel, în vederea dezvoltării comerțului electronic și integrarea în lanțurile globale de aprovizionare, se propune **crearea unui regim vamal special pentru comerțul electronic transfrontalier (simplificat, predictibil, cu plafon valoric extins).**

- ➔ Noua legislație vamală oferă cadrul necesar, însă lipsa unor norme secundare specifice pentru e-commerce duce la incertitudine și descurajează operatorii. Considerăm necesară operaționalizarea acestui regim prin legislație subsecventă clară, predictibilă și consultată cu sectorul privat;
- ➔ Aderarea la Convenția privind recunoașterea mutuală a certificatelor digitale de origine în contextul digitalizării comerțului și integrării în lanțuri globale;
- ➔ Promovarea Moldovei ca hub logistic regional pentru distribuția de bunuri către UE și Ucraina, în special pentru IMM-uri din IT, fashion, și produse agroalimentare.

DIMENSIUNEA VI:

Modernizarea și eficientizarea
serviciilor financiare în sprijinul
economiei reale

Un sector financiar modern, diversificat și eficient reprezintă un pilon esențial pentru dezvoltarea economiei reale, stimularea investițiilor și creșterea competitivității Republicii Moldova în context regional și european.

Conform [Agendei de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027](#), infrastructura pieței de capital din Moldova, , se confruntă cu numeroase provocări ce împiedică creșterea pieței, limitează încrederea investitorilor și împiedică integrarea cu piața financiară europeană.

Lipsa unei infrastructuri digitale moderne și a unor instrumente analitice de date restricționează semnificativ transparența pieței, reduce eficiența operațională și limitează oportunitățile pentru participarea investitorilor locali și internaționali.

În cadrul [Indicelui AmCham METRIX](#), pe palierul Accesul la finanțate, s-a constatat faptul că, cererea mare de capital în Moldova pune o presiune suplimentară asupra sistemului financiar: în eșantionul general, 58% din respondenți au evaluat accesul la finanțare ca fiind limitat sau foarte limitat, în timp ce doar 36% l-au considerat bun sau foarte bun.

Instrumentele bancare rămân opțiunea principală, în timp ce piața de capital este încă subdezvoltată, fiind limitată în instrumente și slab înțeleasă la nivel local, existând o conștientizare scăzută a modului în care funcționează piețele de capital în străinătate, deși există speranță de creștere.

Lichiditatea este ridicată, dar accesul este limitat din cauza costurilor ridicate (rate ale dobânzii, garanții).

Costul finanțării este, de asemenea, puternic influențat de riscul de țară.

Startup-urile se confruntă cu dificultăți în accesarea finanțării din cauza riscului perceput ridicat și a așteptărilor de performanță exigente.

În pofida unui ușor progres al indicelui de credit intern pentru sectorul privat (ajuns la aprox. 29% din PIB), Republica Moldova continuă să se situeze sub media regională, iar IMM-urile întâmpină dificultăți majore în accesarea resurselor financiare adaptate necesităților lor.

De asemenea, merită menționată constituirea Bursei Internaționale de Valori din Moldova – un proiect de importanță strategică, mult așteptat de comunitatea de business și pentru care AmCham Moldova a pledat constant de-a lungul anilor și care ar urma să devină o platformă pentru listarea acțiunilor și obligațiunilor companiilor moldovenești. Aceasta va ajuta companiile să îmbunătățească gradul de transparență, să consolideze încrederea investitorilor și să atragă mijloace pentru noi proiecte.

În vederea remedierii situației aferente accesului la finanțare, propunem următoarele recomandări:

- ➔ Îmbunătățirea accesului la finanțare pentru business. Lipsa garanțiilor și alternativei la creditele bancare limitează investițiile în extindere și digitalizare. Extinderea schemelor de garantare, dezvoltarea fondurilor de capital și stimularea pieței de capital ar reduce costurile de finanțare și ar accelera creșterea economică;
- ➔ Simplificarea cerințelor aferente identificării beneficiarului efectiv și a procedurilor de cunoaștere a clientului (KYC);
- ➔ Permisivitatea clară pentru SRL-uri (inclusiv OCN-uri) de a emite obligațiuni în MDL către investitori locali, în special prin platforme alternative (ex. plasamente private);
- ➔ Modificarea Regulamentului de creditare responsabilă a BNM - incluziunea financiară prin includerea criteriilor mai relaxate pentru finanțarea consumatorilor, în scopul creării condițiilor eligibile și confortabile pentru consumatori și exemplificarea de bune practici la nivel regional;
- ➔ Modificarea reglementărilor de provizionare, care ar elibera capital și ar permite direcționarea resurselor către creditare. Tot aici, tranziție completă spre IFRS (aplicabil tuturor jucătorilor de pe piața financiară bancară și nebancară) va favoriza bunele practici internaționale și standarde prudențiale ceea ce va permite stimularea creditării bazată pe risc real, nu pe reguli rigide pentru toți jucătorii pieței financiare;
- ➔ Îmbunătățirea funcționării birourilor istoriilor de credit prin eliminarea barierelor suplimentare pentru accesul la date (ex: consimțământul formal al persoanei) și promovarea interoperabilității între birouri și bănci, inclusiv OCN-uri;
- ➔ Reglementarea fondurilor de capital de risc și a rețelelor de business angels, cu stimulente pentru investiții în start-up-uri și inovație (ex. deductibilitatea unei părți din investiție; implementarea mecanismului de granturi co-finanțate seed - schema 50/50; asigurarea protecției investitorului prin reglementări ESG și bune practici europene, inclusiv prevederi clare de intrare/ieșire, transparență și raportare);
- ➔ Deschiderea efectivă a Fondului de Garantare a Creditelor, programului Guvernamental 373 și FACEM și pentru OCN-urile eligibile, în condiții proporționale cu riscul asumat;
- ➔ Extinderea instrumentelor de hedging valutar accesibile și pentru actorii non-bancari (IMM-uri, companii de leasing și factoring), în colaborare cu BNM și piața interbancară;

- Crearea unor platforme on-line între organele de resort în scopul stabilirii unor reguli previzibile și transparente pentru reprezentanții pieței financiare și autoritățile de supraveghere și control CNPF/BNM prin schimbul bidirecțional care să includă explicații clare și consecvente asupra actelor emise și implementarea acestora în practică prin exemplificarea pentru reprezentanții pieței;
- Accelerarea implementării efective a legislației privind finanțarea participativă prin elaborarea și punerea în aplicare rapidă a cadrului secundar de reglementare (licențiere, supraveghere, protecție a investitorilor);
- Stabilirea unui sistem unitar de acces la hotărârile judiciare relevante pentru analiza de risc, cu protejarea datelor personale.

Servicii de plată

Băncile și prestatorii de servicii de plată nebankare asigură circulația corespunzătoare a banilor în economie, concentrându-se pe plățile electronice (fără numerar) și implementând cele mai bune tehnologii FinTech pentru a deveni cât mai digitale în acest sens.

Republica Moldova a făcut progrese substanțiale în alinierea la Directiva PSD2, odată cu adoptarea cadrului legal primar și pregătirea implementării tehnice a serviciilor de tip Open Banking. Totuși, aplicarea deplină și operaționalizarea efectivă a serviciilor furnizorilor terți (TPP), a identificării la distanță și a plăților digitale în viața de zi cu zi rămâne o provocare. În paralel, numerarul domină în continuare în tranzacțiile cotidiene, iar incluziunea financiară digitală este inegală, mai ales în zonele rurale.

În vederea îmbunătățirii situației la acest capitol, **propunem următoarele recomandări:**

- Accelerarea operaționalizării integrale a cadrului PSD2, prin finalizarea regulamentelor secundare, lansarea registrelor TPP și activarea efectivă a primelor servicii de inițiere de plată și informare despre cont (PIS/AIS);
- Încurajarea adoptării și aplicării standardelor interoperabile pentru identificarea la distanță (E-KYC), pentru a facilita accesul inclusiv la deschiderea de conturi și servicii financiare online cât și posibilitatea de obținere a semnăturii electronice obligatorii pentru toți consumatorii;
- Revizuirea legislației naționale de reducere a numerarului, bazată pe date actualizate privind utilizarea cash-ului în economie și identificarea barierelor tehnice și comportamentale (prevederile Legii nr. 34/2024 privind efectuarea decontărilor în numerar și pentru modificarea unor acte normative);

- Clarificarea rolului autorităților de reglementare (BNM, SPCSB, Serviciul Fiscal, CNA) în combaterea furnizorilor ilegali de servicii de plată și întărirea capacității de supraveghere a pieței digitale;
- Stabilirea unui regim fiscal dedicat pentru fintech-uri, asemănător celui aplicat companiilor din sectorul IT (ex. scutiri parțiale de impozit pe venit, contribuții reduse pentru angajați) în vederea stimulării inovațiilor;
- Accelerarea interoperabilității sistemelor de plată între instituții bancare și nebankare prin crearea unui standard deschis (Open Banking) pentru conectarea API-urilor bancare, gestionat de BNM, în parteneriat cu sectorul privat;
- Crearea unui cadru pentru tokenizarea activelor financiare și tranzacții bazate pe blockchain va rezolva problema lipsei unui cadru legal care împiedică dezvoltarea de produse financiare digitale precum acțiuni tokenizate, obligațiuni digitale sau fonduri pe blockchain;
- Asigurarea accesului deplin la toate componentele sistemului SAPI pentru prestatorii de servicii de plată nebankari;
- Asigurarea accesului prestatorilor serviciilor de plată nebankari la depozite Overnight de la Banca Națională a Moldovei sau crearea instrumentului analogic pentru categoria dată de companii.

Reducerea costurilor de conformitate și audit pentru jucătorii mici:

- Simplificarea cerințelor de raportare AML/CFT pentru PSP-uri de dimensiuni mici, fără a compromite calitatea conformării (aplicarea principiului proporționalității).
- Digitalizarea procesului de raportare către BNM, cu introducerea unui singur portal integrat pentru PSP, bănci, OCN și EMI.
- Reducerea costurilor de audit obligatoriu pentru PSP-uri cu volum mic de tranzacții, eventual printr-un regim „light” pentru cei care operează sub un anumit prag anual.

Combaterea plăților informale și sprijinirea acceptării digitale:

- Continuarea introducerii obligațiilor treptate pentru comercianți de a accepta cel puțin o formă de plată electronică, în funcție de cifra de afaceri;
- Crearea unui program de subvenționare a POS-urilor pentru comercianții mici și din mediul rural, în parteneriat cu furnizori de plăți cu introducerea eventuală a stimulentele fiscale pentru comercianți care acceptă plăți electronice, cum ar fi deductibilitatea parțială a costurilor asociate POS, comisioane de procesare, sau scutiri parțiale pentru IMM-uri, etc.;
- Introducerea deducerii pentru utilizatori persoane fizice care plătesc electronic la comercianți locali, ca măsură anti-economie informală (ex: 1% din sumele declarate anual).

Se propune lansarea unei inițiative-pilot reglementate (sandbox) pentru active digitale în cooperare cu BNM și CNPF, cu scopul de a testa produse financiare.

- Simplificarea raportării și conformării reglementare pentru start-up-uri financiare și OCN-uri mici prin aplicarea unui regim proporțional de reglementare („light touch”), similar cu regimurile de tip Tier I și Tier II din alte jurisdicții, pentru entitățile cu volum mic și risc scăzut în scopul încurajării inovației în zona de fintech și microfinanțare.
- Campanii naționale de educație financiară digitală și antifraudă, în parteneriat cu BNM, MDED, prestatori servicii de plată, asociații de business, sectorul privat și ONG-uri, cu accent pe utilizatorii vulnerabili și IMM-uri.
- Acces la finanțare și granturi pentru inovație în plăți în domeniul plăților electronice, care să ofere garanții pentru dezvoltarea de soluții locale (wallet-uri, tokenizare, biometrie etc.) și extinderea accesului fintech-urilor la proiectele guvernamentale și granturi internaționale pentru modernizarea infrastructurii de plăți.

Asigurări

Republica Moldova urmărește alinierea sectorului asigurărilor la standardele europene și internaționale, printr-o transpunere fidelă și echilibrată a acquis-ului UE, precum și prin consolidarea unui cadru de reglementare modern, echitabil și orientat spre dezvoltare. În acest scop, sunt propuse următoarele direcții strategice:

Armonizarea legislativă cu acquis-ul UE și asigurarea unui cadru reglementar predictibil:

- Transpunerea judicioasă, fidelă și proporțională a legislației europene, cu respectarea scopului directivelor UE, evitând suprareglementarea sau interpretările restrictive, pentru ca normele naționale să nu fie mai stricte decât cele din Directivele UE;
- Adoptarea modificărilor legislative majore în baza unui calendar clar și realist, prin consultare publică, cu asigurarea termenului de implementare, pentru a permite adaptarea eficientă a pieței;
- Promovarea unui mediu legislativ transparent, previzibil și deschis dialogului, capabil să atragă investiții și să susțină inovația.

Tranziția sustenabilă către Solvency II și guvernanză instituțională clară:

- Implementarea etapizată și fezabilă a standardelor Solvency II, cu suport tehnic și dialog structurat între autorități și sectorul privat, pentru întărirea guvernanzăi și gestionarea riscurilor;
- Delimitarea clară a atribuțiilor între BNM și CNPF și implicarea activă a Ministerului Finanțelor în coordonarea reglementării și supravegherii sectorului;
- Evitarea dublei impunerii prin armonizarea regimului de taxe de supraveghere și adaptarea acestora la specificul produselor (pe termen scurt vs. lung), în conformitate cu bunele practici europene;
- Asigurarea publicării periodice, transparente și accesibile a indicatorilor prudențiali și a datelor de stabilitate financiară pentru sectorul asigurărilor și cel non-bancar, în vederea creșterii transparenței, disciplinei de piață și încrederii publice.

Consolidarea pieței RCA și eficientizarea mecanismelor de tarificare și supraveghere

- ➔ Continuarea liberalizării pieței RCA și Carte Verde, cu ajustări regulate ale primelor în baza statisticilor actualizate pe categorii de vehicule și profiluri de risc;
- ➔ Evaluarea periodică a impactului liberalizării asupra tarifelor, solvabilității și bonității financiare, în parteneriat cu piața;
- ➔ Îmbunătățirea sistemului bonus-malus prin mecanisme clare de aplicare și monitorizare a efectelor asupra comportamentului asiguraților;
- ➔ Ajustarea cadrului legislativ astfel încât să permită o estimare adecvată a expunerii (ex. asiguratul din polița de asigurare RCA să poată fi identificat ca proprietar al autovehiculului, etc.);
- ➔ Transformarea sistemului RCA Data astfel încât corelarea informațiilor la nivel național și accesul la acestea să permită fluxuri digitale, fără bariere birocratice.

Digitalizarea sectorului și modernizarea distribuției

- ➔ Revizuirea cadrului legal pentru a permite vânzarea online a produselor standardizate care nu necesită evaluarea riscurilor, precum asigurările de călătorie;
- ➔ Încurajarea interacțiunii digitale cu clienții și dezvoltarea infrastructurii pentru semnături electronice, contractare digitală și arhivare electronică sigură;
- ➔ Ajustarea cadrului legislativ pentru a permite arhivarea digitală a documentelor, fără a mai fi necesară și arhivarea fizică;

Modernizarea cadrului pentru intermediere și promovarea concurenței echitabile

- ➔ Alinierea reglementării intermediarilor în asigurări la normele UE prin eliminarea tratamentelor discriminatorii și armonizarea terminologiei și cerințelor legislative cu standardele UE și extinderea sferei entităților eligibile pentru activitatea de bancassurance asupra prestatorilor de servicii de plată nebancari;
- ➔ Încurajarea dezvoltării rețelelor de distribuție profesioniste, care să faciliteze accesul populației la produse de asigurare relevante și bine înțelese;
- ➔ Combaterea fermă a practicilor neloiale, precum schemele de cashback și reducerile neoficiale pentru polițele obligatorii, care afectează concurența și încrederea în sistem prin stabilirea unor reguli comerciale libere, clare și transparente privind aplicarea reducerilor comerciale, astfel încât participanții la piață să beneficieze de condiții egale.

Creșterea integrității pieței și a gradului de penetrare prin încredere și strategie coordonată

- ➔ Promovarea produselor facultative de asigurare prin campanii de informare și educație financiară, axate pe protecția financiară și valoarea adăugată pentru consumatori;
- ➔ Elaborarea și implementarea unei strategii naționale integrate pentru dezvoltarea piețelor financiare (asigurări, piața de capital, pensii), cu obiective clare, acțiuni coordonate și termene de realizare.

DIMENSIUNEA VII:

Asigurarea tranziției la
o economie verde

Tranziția către o economie verde reprezintă o direcție esențială de dezvoltare pentru Republica Moldova. Aceasta este reflectată în documentele strategice ale Guvernului și constituie un angajament ferm al țării în raport cu partenerii externi de dezvoltare.

Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană prevede armonizarea legislației naționale cu acquis-ul european, încorporând principiile de protecție a mediului, utilizare eficientă a resurselor și eficiență energetică în toate sectoarele economiei și societății. Statutul de țară candidată și decizia Consiliului European de a deschide negocierile de aderare confirmă caracterul prioritar al agendei verzi pentru Moldova.

Angajamentele internaționale, inclusiv cele din cadrul Acordului de la Paris, obligă Republica Moldova să contribuie la limitarea schimbărilor climatice, să urmărească obiective de neutralitate climatică și să își respecte contribuțiile naționale determinate (NDC). **Totodată, prin Strategia Energetică 2050 și Agenda de reforme pentru 2025–2027, autoritățile și-au fixat obiective ambițioase: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea eficienței energetice, consolidarea rezilienței la riscurile climatice și adaptarea la efectele schimbărilor climatice.**

Potrivit [Indicelui AmCham METRIX](#) efectuat de către AmCham Moldova, percepția mediului de afaceri indică faptul că reglementările de protecție a mediului, deși necesare, nu sunt întotdeauna adaptate realității operaționale a companiilor. Aproape o treime dintre respondenți le consideră irelevante pentru activitatea lor, iar calitatea interacțiunii cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului variază considerabil. Aceste constatări subliniază nevoia de reglementări mai clare, aplicabile și de controale efectuate pe baza riscurilor reale, nu arbitrar.

Asigurarea tranziției la o economie verde ține de gestionarea eficientă a deșeurilor și economia circulară, protecția resurselor naturale și combaterea poluării, integrarea criteriilor ESG în guvernanta corporativă, eficiența energetică și decarbonizarea, alinierea la Taxonomia UE și cadrul european de finanțare durabilă.

Gestionarea deșeurilor și economia circulară

În contextul transpunerii legislației UE de mediu, sectorul privat se confruntă cu noi obligații, iar autoritățile dezvoltă treptat infrastructura și politicile pentru gestionarea eficientă a deșeurilor. Strategia de Mediu 2024–2030 vizează guvernanta eficientă, prevenirea poluării, conservarea resurselor și tranziția către un sistem durabil de gestionare a deșeurilor. Modificările recente la Legea privind deșeurile și Legea privind taxa pentru poluarea mediului aduc îmbunătățiri, dar cadrul fiscal rămâne fragmentar și puțin stimulat, în condițiile creșterii anticipate a volumului deșeurilor până în 2026.

În acest sens, sunt necesare următoarele măsuri prioritare:

- Accelerarea implementării eficiente a principiului Responsabilității Extinse a Producătorului, ținând cont de cele mai bune practici ale UE;
- Dezvoltarea unui cadru de stimulente pentru companiile care adoptă modele circulare (ex. leasing de produs, servicii de reparații și recondiționare).
- Implementarea sistemului de depozit al deșeurilor de ambalaje;
- Crearea unui sistem electronic național de trasabilitate a deșeurilor și materialelor secundare;
- Elaborarea unor criterii clare de încetarea statutului de deșeu;
- Adoptarea reglementărilor subsidiare pentru incinerarea și co-incinerarea deșeurilor;
- Implementarea Noului Program pentru Gestionarea Deșeurilor pentru anii 2028-2032.

Atenuarea schimbărilor climatice, protecția resurselor naturale și combaterea poluării

Strategia de mediu 2024–2030, aprobată în anul 2024, prevede o implementare etapizată a măsurilor de protecție a mediului și a programelor sectoriale, cu accent pe reducerea impactului asupra sănătății publice și a ecosistemelor, în vederea alinierii la standardele europene. Printre cele mai relevante instrumente incluse în strategie se numără Programul național de adaptare la schimbările climatice, Programul de dezvoltare cu emisii reduse, Programul pentru gestionarea durabilă a substanțelor chimice și Programul național pentru gestionarea deșeurilor — toate având planuri de acțiune concrete și bugete aprobate.

În paralel, Republica Moldova s-a angajat să reducă, până în 2030, cu 70% emisiile de gaze cu efect de seră față de nivelul din 1990, într-un context în care poluarea aerului, generată în proporție de peste 86% de transportul urban, produce efecte negative semnificative asupra sănătății și economiei. Deși au fost adoptate recent noi legi privind calitatea aerului și emisiile industriale, care urmăresc dezvoltarea rețelei de monitorizare și reglementarea surselor majore de poluare, presiunea asupra resurselor naturale rămâne ridicată.

Pentru a asigura protecția mediului înconjurător și conservarea resurselor naturale, sunt necesare următoarele acțiuni:

- Aprobarea noii legi privind taxele pentru poluarea mediului actualizată și ajustată la cadrul normativ în vigoare al UE;
- Eficientizarea sistemului de autorizare de mediu, prin asigurarea progresului în examinarea și emiterea actelor permissive de mediu;
- Eficientizarea și dezvoltarea continuă a sistemului de control de mediu, inclusiv prin revizuirea și îmbunătățirea metodologiei de evaluare a riscurilor, de planificare a controalelor în baza estimării riscurilor, accentul fiind pus pe inspecții planificate și nu cele inopinate;
- Eficientizarea procedurilor de evaluare a impactului asupra mediului și evaluării strategice de mediu;

- ➔ Adoptarea de standarde tehnice pentru reducerea poluării aerului și apei în zonele urbane și industriale;
- ➔ Formarea fondurilor ecologice pentru finanțarea activității orientate spre ameliorarea calității mediului;
- ➔ Stimularea inițiativelor private de conservare, reîmpădurire și regenerare ecologică;
- ➔ Monitorizarea și optimizarea consumului de apă în procesele industriale și agricole, precum și Implementarea sistemelor eficiente de irigare pentru reducerea consumului de apă;
- ➔ Creșterea investițiilor în agricultura inteligentă din punct de vedere climatic și în agricultura de precizie pentru a spori productivitatea și a reduce impactul asupra mediului.

Integrarea criteriilor ESG în guvernanța corporativă

În contextul accelerării tranziției verzi și al exigențelor tot mai mari din partea investitorilor, autorităților și consumatorilor, integrarea criteriilor de mediu, sociale și de guvernanță (ESG) devine un pilon esențial al unei conduite responsabile de afaceri.

Sunt necesare următoarele:

- ➔ Sprijinirea companiilor în procesul de înțelegere și aplicare a standardelor europene (CSRD, ESRS);
- ➔ Elaborarea unor cerințe proporționale cu mărimea și sectorul companiei;
- ➔ Crearea unor ghiduri sectoriale și platforme digitale de raportare ESG;
- ➔ Promovarea transparenței prin publicarea de rapoarte de sustenabilitate în sectoarele mari consumatoare de resurse;
- ➔ Cooperare cu instituțiile financiare pentru crearea unor produse verzi de investiții.

Eficiența energetică și decarbonizarea

Creșterea prețurilor la energie și obiectivele climatice europene impun urgentarea măsurilor de eficiență energetică în toate sectoarele – de la industrie și transport, la clădiri publice și private. Aceste investiții nu doar reduc costurile, ci sporesc atractivitatea investițională a companiilor.

În prezent, Republica Moldova nu aplică un preț asupra emisiilor de gaze cu efect de seră. Așa cum este indicat în Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, Republica Moldova s-a angajat să dezvolte un instrument de tarificare a carbonului.

Prin adoptarea Legii privind acțiunile climatice în 2024, Moldova a transpus o parte din definițiile și conceptele prevăzute în Directiva EU ETS, inclusiv obligația ca instalațiile staționare să dețină un permis dedicat pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), precum și lista activităților acoperite de cerințele de monitorizare și raportare stabilite prin acquis-ul EnC.

Pentru a spori eficiența energetică și decarbonizarea, sunt necesare următoarele:

- ➔ Promovarea eficienței energetice, cu aplicarea celor mai bune tehnici disponibile, echipamente și tehnologii performante, și utilizarea adecvată a materiilor prime;
- ➔ Acordarea sprijinului în implementarea sistemelor de management energetic în întreprinderi;
- ➔ Creșterea stimulentei financiare pentru renovarea clădirilor și construcțiilor eficiente din punct de vedere energetic;
- ➔ Extinderea infrastructurii și a stimulentei pentru vehiculele electrice (VE) - inclusiv rețele de încărcare, beneficii fiscale și subvenții - pentru a accelera adoptarea acestora.
- ➔ Introducerea unor mecanisme de finanțare public-private pentru a stimula investițiile;
- ➔ Elaborarea și punerea în aplicare a unui mecanism național de reglementare a certificatelor (creditelor) de carbon și stabilire a prețului carbonului, cum ar fi un ETS național sau echivalent, pentru a asigura respectarea CBAM și a stimula decarbonizarea sectorului privat;
- ➔ Facilitarea dezvoltării pieței voluntare a carbonului;
- ➔ Promovarea înregistrării proiectelor ecologice în vederea tranzacționării certificatelor de carbon pe piața voluntară;
- ➔ Promovarea proiectelor ecologice din Republica Moldova în vederea includerii în NDC de către state terțe interesate, prin mecanismul ITMO (Internationally Transferred Mitigation Outcomes);

Taxonomia UE și investițiile verzi

Taxonomia UE reprezintă un instrument esențial în orientarea capitalului privat și public către activități economice sustenabile. Pentru companii, aceasta oferă un cadru clar de clasificare a activităților verzi, iar pentru investitori — un criteriu de eligibilitate și transparență. În acest sens, sunt necesare următoarele acțiuni:

- ➔ Adoptarea unei taxonomii naționale adaptate și integrarea criteriilor verzi în politicile publice, bugetele naționale și achizițiile publice;
- ➔ Sprijinirea companiilor în identificarea investițiilor eligibile conform taxonomiei verzi și accesarea fondurilor europene;
- ➔ Promovarea parteneriatelor public-private în infrastructura verde și tehnologiile curate.

DIMENSIUNEA VIII:

Stimularea dezvoltării sectoarelor reglementate

Piața farmaceutică

În Republica Moldova există o nevoie continuă de dezvoltare a unei piețe farmaceutice transparente, eficiente și echitabile, care să asigure accesul populației la produse farmaceutice, echipamente medicale și servicii de sănătate de calitate.

O colaborare susținută între autorități publice, sectorul privat și profesioniștii din domeniu este esențială pentru implementarea unei viziuni comune de reformă, menită să consolideze percepția Moldovei ca un loc sigur pentru viață și muncă.

Deși sectorul farmaceutic necesită o supraveghere adecvată, reglementările excesive și nejustificate, în special în domenii precum controlul prețurilor și autorizarea medicamentelor, fără analize riguroase și mecanisme eficiente de control, pot conduce la distorsiuni de piață, reducerea investițiilor și deficit de produse.

Măsuri prioritare:

➔ Reformă legislativă și de reglementare

- Adoptarea noii Legi privind activitatea farmaceutică;
- Adoptarea noii Legi privind dispozitivele medicale;
- Aprobarea unui mecanism de gestionare a deșeurilor farmaceutice;
- Echivalarea condițiilor de licențiere a farmaciilor din zonele rurale (atât subvenționate, cât și nesubvenționate de stat).

➔ Accesibilitate și prețuri

- Revizuirea adaosurilor comerciale la medicamente, în funcție de condițiile actuale de piață;
- Liberalizarea prețurilor la medicamentele eliberate fără prescripție medicală (OTC) în vederea sporirii nivelului de prezență și acces al acestora pe piață;
- Introducerea unui mecanism clar și transparent de compensare a medicamentelor, ca o premisă esențială pentru acordarea accesului populației la produsele farmaceutice;
- Revizuirea listei și bugetului pentru medicamente compensate, incluzând medicamente esențiale (OMS);
- Asigurarea accesului la medicamentele inovative necesare tratamentului în oncologie, hematologie și boli rare, printr-un mecanism clar și transparent;

➔ Achiziții publice și bune practici

- Îmbunătățirea în continuare a sistemului național de achiziții publice în sănătate care va permite statului să furnizeze constant pacienților medicamentele calitative necesare în timp util;
- Asigurarea funcționării adecvate a sistemelor informaționale pentru furnizarea informațiilor corecte și în termeni restrânși privind rezultatele licitațiilor și altor informații necesare pentru participanții la achiziții publice;
- Monitorizarea aplicării corespunzătoare a regulilor privind promovarea etică a medicamentelor, în conformitate cu bunele practici internaționale;

➔ Digitalizare și extindere a serviciilor

- Accelerarea digitalizării sistemului medical și introducerea serviciilor de telemedicină;
- Dezvoltarea și implementarea comerțului online reglementat de medicamente și produse farmaceutice;
- Extinderea serviciilor farmaceutice și introducerea în farmacii a unor servicii de evaluare primară a stării de sănătate a pacienților (ex. glicemie, tensiune, etc.)

Telecomunicații

Sectorul telecomunicațiilor joacă un rol esențial în dezvoltarea economică a Republicii Moldova, contribuind substanțial la PIB, facilitând digitalizarea și consolidând sectorul tehnologiei informației. Într-un context regional marcat de transformări digitale și angajamente europene tot mai clare, este esențial ca autoritățile să creeze un cadru legislativ predictibil și competitiv.

Cu toate acestea, sectorul se confruntă cu un set de provocări care riscă să frâneze investițiile viitoare și modernizarea infrastructurii digitale. Pentru a menține ritmul de dezvoltare și a atrage noi investiții în infrastructura de comunicații electronice, este necesară o abordare echilibrată în procesul de reglementare.

În acest context, recomandăm adoptarea următoarelor măsuri prioritare:

- ➔ Stabilirea unei perioade de tranziție corespunzătoare pentru implementarea setului de instrumente 5G, care să permită amortizarea completă a echipamentelor instalate până la data intrării în vigoare a eventualei interdicții privind instalarea echipamentelor cheie livrate de furnizori cu risc înalt;
- ➔ Exceptarea de la eventuala lege care va transpune Directiva (UE) 2023/2225 privind contractele de credit de consum a echipamentelor terminale vândute în rate fără dobândă cu servicii de comunicații electronice, în baza art. 104 din Legea comunicațiilor electronice nr. 72/2025;
- ➔ Exceptarea de la eventuala lege care va transpune Directiva (UE) 2023/2523 privind asigurarea unui nivel minim global de impozitare a grupurilor de întreprinderi multinaționale și a grupurilor naționale de mari dimensiuni în Uniune a rezidenților parcurilor IT, cel puțin până în anul 2035, când expiră garanția de stat a regimului fiscal special acordat prin Legea nr. 77/2016, precum și amânarea intrării în vigoare a legii respective până la data aderării RM la UE;
- ➔ Exceptarea de la avizare sanitară a stațiilor de radio releu și ridicarea restricțiilor nejustificate privind amplasarea stațiilor de radiocomunicații (în special mobile) pe teritoriul, în incinta și pe imobilele instituțiilor educaționale și medicale;
- ➔ Reducerea taxelor de licență pentru spectrul de frecvențe radio (ținând cont de investițiile semnificative care urmează a fi efectuate în anii următori pentru îndeplinirea obligațiilor de licență și implementarea legislației noi prin care se transpune legislația UE în domeniul comunicațiilor electronice) și oferirea posibilității achitării acestora în rate;

- ➔ Stabilirea în lege sau HG a remunerației pentru dreptul de retransmisie (prin cablu), datorate de distribuitorii de servicii media organizațiilor de gestiune colectivă, sub formă de cotă procentuală din venituri aferente activității de retransmisie (prin cablu) la o rată echivalentă cu cea achitată până la intrarea în vigoare a Legi nr. 230/2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
- ➔ Exceptarea produselor și serviciilor de comunicații electronice de la cerința de mediere obligatorie stabilită în noua lege cu privire la mediere (aprobată în primă lectură).

DIMENSIUNEA IX:

Avansarea în domeniul
transformării digitale

Potrivit [Indicelui AmCham METRIX](#), "Digitalizarea și inteligența artificială" reprezintă domeniul cu cel mai înalt scor (8.38). Totodată, Potrivit [Agendei de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027](#) (Growth Plan) și [Strategiei de transformare digital 2023-2030](#), Republica Moldova s-a angajat într-un proces ambițios de transformare digitală destinat integrării tehnologiilor digitale pe toate fațetele vieții economice, sociale și culturale, această transformare necesitând schimbări semnificative în modul în care mediul de afaceri operează, modul în care guvernul funcționează și prestează servicii și modul în care persoanele interacționează între ele, infrastructură de stat și tehnologică.

Pe dimensiunea dată, progrese considerabile s-au înregistrat pe partea de digitalizare a serviciilor publice, inclusiv bonurile fiscale electronice, aprobarea cadrului normativ primar în ceea ce ține de securitatea cibernetică, identificarea electronică și serviciile de încredere, reglementarea nomazilor digitali – inițiative consultate și promovate și de către comunitatea AmCham Moldova.

Totuși, pentru a atinge scopul de o transformare digitală veritabilă, este nevoie de a fi realizate următoarele măsuri prioritare:

Mentținerea și dezvoltarea unei infrastructuri normative și tehnice de integrare cât mai eficientă a semnăturii electronice și a serviciilor de încredere

- ➔ Uniformizarea grafică a semnăturilor pentru a crește gradul de acceptanță și incluziune digitală a populației, provocările birocratice cu care se confruntă operatorii mobili ce lucrează ca centre de înregistrări (registration authority) în numele prestatorilor de servicii de încredere;
- ➔ Posibilitatea identificării unui instrument de aplicare a semnăturii pe mai multe documente simultan, pentru a evita parcurgerea tuturor pașilor pentru fiecare document în parte;
- ➔ Posibilitatea recunoașterii semnăturilor internaționale (docsign, Adobe etc) și invers.

Încurajarea implementării soluțiilor de digitalizare a proceselor interne ale organizației

Automatizarea proceselor interne implică utilizarea software-ului pentru a automatiza atât sarcini repetitive, bazate pe reguli, reducând erorile umane și eliberând angajații pentru activități mai strategice, iar automatizarea inteligentă combină automatizarea robotică a proceselor (RPA) cu inteligența artificială (IA) și învățarea automată pentru a gestiona sarcini mai complexe care necesită luarea deciziilor, cum ar fi interpretarea datelor nestructurate sau răspunsul la solicitările clienților. În acest scop, se cere:

- Încurajarea, prin intermediul unor stimulente fiscale, a investițiilor pentru implementarea pe scară largă;
- Implementarea arhivării electronice a documentelor, cu posibilitatea de export direct în bazele de date guvernamentale, ceea ce ar duce la posibilitatea de digitalizare prin automatizare a unui volum considerabil de documente ce țin de resurse umane, evidență financiară și alte sectoare ce necesită stocare obligatorie a acestora, în special, pe perioade extinse.

Adoptarea inteligenței artificiale și a soluțiilor inteligente de gestionare a masivelor de date și crearea unei infrastructuri de funcționare și implementare adecvate a acestora în procesele operaționale corporative și guvernamentale

Potrivit [Indicelui AmCham METRIX](#), 53% dintre membrii AmCham își exprimă un interes puternic pentru soluțiile de IA și Big Data. În acest sens, se cere consolidarea unui cadru normativ și a unei infrastructuri tehnice optime pentru dezvoltarea și inovarea în domeniul inteligenței artificiale, inclusiv prin:

- Încurajarea dezvoltării expertizei publice și private în domeniul inteligenței artificiale;
- Crearea unor mecanisme în format "sand box" (AI Hub, AI Innovation Platform etc) pentru a oferi spațiu de testare, inclusiv cu implicarea datelor guvernamentale, a potențialelor soluții;
- Implementarea soluțiilor IA în procesul de identificare și combatere a unor riscuri (cum ar fi riscurile de evaziune fiscală, de exemplu), ce ar duce la creșterea încrederii în capacitatea autorităților publice de asigurare a concurenței loiale;
- Îmbunătățirea accesului la datele guvernamentale și acordarea de API pentru utilizarea acestora în procesele operaționale de cercetare și dezvoltare a mediului privat ar putea duce la o calitate mai bună a previziunilor și scenariilor operaționale implementate de mediul de afaceri, desigur cu integrarea și aplicarea adecvată a normelor aplicabile de protecție a datelor cetățenilor (GDPR).

Dezvoltarea unui ecosistem normativ și tehnic de securitate cibernetică adecvat dezvoltării inovației și penetrării soluțiilor informaționale inovative

Eforturile de abordare a securității cibernetice sunt considerate limitate atât ca domeniu de aplicare, cât și ca eficiență, potrivit [Indicelui AmCham METRIX](#). Este nevoie de a face mai multă claritate în mecanismele recent aprobate aferente securității cibernetice și modalității în care mediul de afaceri ar trebui să se conformeze în plină măsură acestor norme.

Reingineria procedurilor de achiziție a soluțiilor IT pentru autoritățile publice

În scopul atingerii obiectivelor de transformare digitală a întregii societăți, se cere existența unui dialog permanent și transparent între autoritățile contractoare și potențialii prestatori de servicii IT, inclusiv în:

- ➔ Identificarea termenilor de referință adecvați și aliniați posibilităților și necesităților reale de implementare a acestei transformări;
- ➔ Asigurarea fiabilității, transparenței și simplității achizițiilor publice de produse IT. În acest context, ar fi binevenită existența unui "one stop shop" pentru toate necesitățile de proiecte IT pentru transformare digitală a autorităților publice, inclusiv prin dezvoltarea unui compartiment special pe platforma guvernamentală de achiziții publice.
- ➔ Îmbunătățirea competențelor digitale a angajaților din cadrul autorităților publice la toate nivelurile decizionale pe dimensiunea de transformare digitală.

Educație digitală și leadership transformațional

Transformarea digitală trebuie susținută prin:

- ➔ Investiții în formarea liderilor din sectorul public și privat;
- ➔ Integrarea educației digitale în învățământul superior și profesional, în domenii precum IA, securitate cibernetică și guvernare digitală.

Aliniere la standarde europene și bune practici internaționale

- ➔ Este esențială armonizarea cadrului normativ cu reglementările europene (eIDAS 2.0, AI Act, NIS2) și participarea activă în inițiative regionale și europene precum EU Digital Decade sau DESI.

DIMENSIUNEA X:

Creșterea rezilienței
energetice

Sectorul energetic reprezintă un pilon esențial al securității economice și al tranziției verzi în Republica Moldova. În ciuda progreselor semnificative din ultimii ani — inclusiv sincronizarea tehnică cu rețeaua europeană ENTSO-E și reformele de piață începute în 2020 — provocările persistă în ceea ce privește implementarea completă a unei piețe libere concurențiale și aliniate la standardele europene. La fel, este necesară crearea condițiilor eficiente pentru ca resurse private internaționale suplimentare să vină în Moldova și să contribuie la modernizarea și dezvoltarea sectorului energetic.

Pentru a asigura un sistem energetic sustenabil, fiabil și rezilient, **este esențială finalizarea infrastructurii de interconectare cu rețeaua europeană, crearea unei piețe de echilibrare funcționale și deschiderea efectivă a pieței de gaze naturale și energie electrică în condiții de concurență loială**. Totodată, este necesar un cadru fiscal și comercial aliniat la normele UE, care să încurajeze investițiile private, utilizarea energiei verzi și participarea activă a consumatorilor pe piață.

Datele [Indicelui AmCham METRIX](#) efectuat de AmCham Moldova arată că mediul de afaceri resimte puternic presiunea ineficiențelor din sectorul energetic: de la infrastructură învechită la politici necorelate cu realitatea economică, iar sprijinul pentru tranziția către surse regenerabile este considerat moderat. Aceste constatări reconfirmă nevoia unei reforme urgente, structurale și orientate spre investitori.

O abordare coerentă a reformei pieței energetice va contribui la:

- ➔ consolidarea securității energetice naționale,
- ➔ reducerea dependenței de surse externe,
- ➔ crearea unui climat favorabil, bazat pe transparență și competitivitate pentru investițiile în energie curată și eficiență energetică,
- ➔ atragerea Investițiilor Străine Directe (ISD),
- ➔ integrarea Republicii Moldova în piața energetică internă a UE.

Piața energiei electrice

În pofida reformelor semnificative care au urmat adoptării normelor privind piața energiei electrice în 2020 și a sincronizării urgente cu sistemul energetic european în 2022, țara se confruntă în continuare cu dificultăți în implementarea deplină a unei piețe competitive a energiei electrice aliniate la standardele UE.

Un element central al acestor provocări este crearea unei piețe de echilibrare funcționale, o componentă esențială pentru asigurarea stabilității rețelei și integrarea energiei regenerabile.

Volatilitatea pieței, cererea și oferta imprevizibile și integrarea din ce în ce mai mare a surselor intermitente de energie regenerabilă pot complica și mai mult eforturile de asigurare a stabilității rețelei și a eficienței costurilor. Limitările geografice și de infrastructură ale Republicii Moldova, inclusiv rețeaua națională mai puțin interconectată, exacerbează provocarea de a facilita echilibrarea transfrontalieră eficientă a energiei electrice.

În acest sens, sunt necesare următoarele acțiuni:

- Dezvoltarea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei;
- Alinierea sistemului de TVA din Republica Moldova la legislația UE (adoptarea principiului destinației din UE, punerea în aplicare a mecanismelor de taxare inversă și introducerea scutirilor de TVA pentru tranzacțiile transfrontaliere cu energie);
- Asigurarea pieței de echilibrare funcționale;
- Finalizarea construcției liniei electrice aeriene de 400 kV Vulcănești – Chișinău pentru securizarea sistemului său energetic;
- Lansarea construcției noii linii de 400 kV Bălți-Suceava pentru a crește capacitățile transfrontaliere către România.

Piața gazelor naturale

Pentru a deschide piața gazelor la concurență, este necesar ca toate părțile interesate să se adapteze la noile reglementări și mecanisme care stabilesc o piață funcțională și competitivă, asigurându-se, în același timp, că marii consumatori pot negocia contracte avantajoase.

Astfel, se impun următoarele măsuri prioritare:

- Asigurarea unui cadru transparent și previzibil pentru desemnarea furnizorului universal și a celui de rezervă, care să permită participarea unui număr cât mai mare de furnizori eligibili în procesul de licitație, contribuind astfel la creșterea concurenței și la obținerea unor condiții mai avantajoase pentru consumatori;
- Sprijinirea integrării Republicii Moldova în piața regională a gazelor naturale, inclusiv prin participarea activă în inițiative precum REMI (Regional Energy Market Integration) sau Coridorul Vertical, pentru a diversifica sursele și rutele de aprovizionare, a facilita tranzacțiile transfrontaliere și a alinia piața gazelor naturale la standardele UE;
- Promovarea activității de trading în sectorul gazelor naturale;
- Liberalizarea completă a pieței gazelor în conformitate cu standardele UE.

Energia din surse regenerabile

Tranziția către energie curată este o oportunitate economică majoră pentru Republica Moldova, contribuind totodată la securitatea energetică și atingerea obiectivelor climatice. Țara și-a asumat creșterea ponderii surselor regenerabile la cel puțin 30% din consumul final brut de energie până în 2030.

Acțiuni prioritare propuse:

- ➔ Organizarea celei de-a doua licitații pentru capacități SER + BESS (cu documentație clară, proceduri transparente, contracte bancabile, proiecte fezabile, prin aplicarea celor mai bune practici internaționale);
- ➔ Stimularea parteneriatelor public-privat pentru dezvoltarea proiectelor SER;
- ➔ Dezvoltarea comunităților energetice locale și a cadrului legal pentru autoconsum colectiv și peer-to-peer trading;
- ➔ Promovarea utilizării SER în sistemele de încălzire/răcire, inclusiv pompe de căldură, solar termic și cogenerare din biomasă;
- ➔ Creșterea producției interne de biocombustibili avansați și sustenabili (inclusiv valorificarea deșeurilor biodegradabile);
- ➔ Consolidarea cadrului normativ privind stocarea energiei și introducerea unui mecanism de sprijin dedicat;
- ➔ Extinderea programelor de eficiență energetică în sectorul industrial (inclusiv scheme de tip „renovation wave”);
- ➔ Facilitarea accesului întreprinderilor la mecanisme de finanțare verde și garanții de stat;
- ➔ Promovarea tranzacționării, inclusiv transfrontaliere, a garanțiilor de origine.